

přátelé přírody

4 | 2012 | bulletin asociace Přátelé přírody ČR | www.pratele-prirody.cz | zdarma

Víkendy Tamjdem

Exkurze: komunální energetika

Kampaň Uklid'me svět!

Polovina vypěstovaných potravin končí v koši

Třicet až padesát procent světové produkce potravin je vyhozena, aniž by přinesla užitek. Data to nejsou zcela přesná, protože jejich sběr stále probíhá, i tak jsou předběžné odhady vědců z chicagského Reuters Food and Agriculture Summit ohromující. A jako jednoduchý recept doporučují obyčejným lidem to, co říká snad každý rodič svým dětem: dojídejte svůj talíř.

Že se s jídlem neuvěřitelně plýtvá, potvrzují i data mezinárodní neziskové organizace Natural Resources Defense Council. Podle ní průměrný Američan vyhodí každý měsíc 15 kilogramů potravin v hodnotě 750 Kč. Za rok tak přijde vniveč na 180 kg potravin. Americké ministerstvo zemědělství odhaduje, že 23 procent vajec končí bez užitku v koši.

Problém není jen to, že se tak zbytečně zaplňují skládky a zatěžuje odpadové hospodářství. Je to i ohromné plýtvání přírodními zdroji. Nejvíce sladké vody se celosvětově spotřebuje právě pro zemědělství. To je odpovědné i za značný díl spotřeby energie, chemikálií a má významný podíl na emisích skleníkových plynů.

Odborníci přitom poukazují na to, že omezení objemu nepotřebovaných a bez užitku vyhozených potravin je nejjednodušší způsob, jak ulevit životnímu prostředí a zároveň pomoci zemědělcům obstát ve výzvě nakrmit narůstající lidskou populaci. Zatímco dnes je nás na planetě sedm miliard, v roce 2050 nás bude již miliard devět.

„Je jedno, o jak moc je naše zemědělství ekologické a udržitelné. Pokud se potraviny nesní, ale vyhodí, pak to

prostě není udržitelné a rozhodně to není dobré z pohledu spotřebovávání přírodních zdrojů,“ varovala na summitu Dana Gunderová z organizace Natural Resources Defence Council.

Lépe zapečená pizza

V bohatých zemích končí na skládkách i stále požitelné ovoce a zelenina. Prostě proto, že už nevypadá dostatečně svěže a nesplňuje požadavky prodejců na vzhled. Část potravin se také zkazí zapomenutá v lednici či ve spíži, řada vyhozených potravin pochází z restaurací.

„V rozvojových zemích se velké množství zkazí dřív, než se kvůli špatným silnicím a chybějícímu chlazení dostane na trh. A někteří lidé si drahé jídlo prostě dovolit nemohou, takže se neprodá,“ říká Patrick Woodall, výzkumník z organizace Food and Water Watch. Podle něho je jídla celkově dostatek a není důvod masivně rozvíjet výrobu

potravin. „Dokonce i v roce 2008, kdy byly po světě nepokoje kvůli hladu, bylo celkově potravin dostatek. Jen byly příliš drahé,“ vysvětluje Woodall.

Plýtvání jídlem bylo cílem řady informačních kampaní během druhé světové války Zdroj | [National Archive](#)

Na summitu zaznívají i informace o pozitivních snahách. Americká společnost DuPont se snaží pomoci keňským farmářům s trvanlivostí jejich mléka. Jejich problém je, že než mléko dopraví na dvacet kilometrů vzdálený trh, je kvůli vysoké africké teplotě často už na vylití. „Lepší trvanlivost čerstvého mléka je využitelná kdekoli na světě, my jsme se teď ale zaměřili na Afriku,“ říká Jim Borel za firmu DuPont.

Jiná americká společnost, General Mills, zlepšila ve své továrně výrobu pizzy tak, že zdokonalila zapékání na vrchu pizzy nasypáných přísad, takže pak lépe na polotovaru drží a neodpadávají. Firma si od opatření slibuje, že se tak

ročně ušetří tisíce kilogramů sýra a dalších přísad, které cestou na stůl neodpadnou.

Americká Agentura ochrany přírody (EPA), evidovala za rok 2010 33 milionů tun vyhozených potravin, které zahltily americké skládky. EPA se pomocí osvěty snaží toto číslo srazit. Jednou z věcí je vysvětlit spotřebitelům, jaký je rozdíl mezi datem „spotřebujte do“ a „minimální trvanlivost do“. Zatímco potraviny označené datem „spotřebujte do“ je nutné do uvedeného data zkonzumovat, potraviny označené datem s „minimální trvanlivostí“ jsou požitelné i po tomto datu. Podle EPA by právě lepší znalost těchto údajů mohla snížit množství potravin, které zbytečně putují z lednice do koše.

EPA také upozorňuje, že skládkám by se ulevilo, kdyby se lidé naučili vyhozené potraviny kompostovat. A to nejen do objemu, které musí pojmout, ale také by se snížily emise skleníkových plynů, vznikající při tlení odpadů. Kompostování by také pomohlo ke zlepšení kvality půdy.

Jak jsme na tom v EU?

Plýtváním s potravinami se nedávno zabýval také Evropský parlament, který v lednu tohoto roku přijal usnesení, v němž navrhuje opatření na omezení plýtvání a vyzývá Evropskou komisi a Radu EU, aby vyhlásily rok 2013 Evropským rokem boje proti plýtvání potravinami.

V Evropě se totiž vyhodí každý rok 89 milionů tun potravin. Odhady komise ale předpokládají, že při současném trendu by to v roce 2020 mohlo být víc jak 120 milionů tun.

Komisi má proto navrhnout opatření, která sníží plýtvání potravinami na polovinu do roku 2025. Konkrétní cíle pro jednotlivé země by podle představ parlamentu měly být vypracovány do roku 2014.

Podle evropských zákonodárců je nutné omezit plýtvání v celém potravinovém řetězci od zemědělce až ke spotřebiteli. Příkladem by přitom podle poslanců měly jít unijní instituce, v nichž mají být přijata nutná opatření, aby se snížilo velké množství potravin, které se ve zdejších jídelnách každý den vyhazuje.

Výzkumníci tvrdí, že na plýtvání potravinami se podílejí lidé každého věku, zvláště pak děti, které často nedojí naložený talíř. Řešení je snadné: dát jim na talíř malou porci a přidat jim, když si řeknou.

□ Zdroj: [Ekolist.cz](#)

ekolist.cz

Duhová brána rozevřela přátelskou náruč, Velká Duha zvolila nové vedení

Během víkendu 30. března - 1. dubna se v 3. ZŠ ul. Komenského ve Žďáru nad Sázavou setkalo přes sto třicet členů Duhy z čtyřiaadvaceti dužin, aby se spolu vzdělávali, diskutovali, seznamovali, hráli hry a sportovali a hlavně si užili vstřícné společenství podobně naladěných lidí. Kdo váhal a nakonec na Duhovou bránu nepřišel (nebo se nestihl přihlásit), přišel o hodně.

Dobrá nálada a radost ze společných hodnot vyzařovala z účastníků i organizátorského týmu (Duha Alternativní zóna, Duha Jasmín, ÚKD). **Duhová brána 2012** s mottem „Harmonický rozvoj osobnosti v Duze“ inspirovala a naplňovala poslání sdružení. Duhový sněm, Velká Duha, která se sešla na své 25. jednání 31. března ve Žďáru nad Sázavou, zvolila nové členy do statutárního vedení - Duhovky a kontrolní Malé Duhy. □ [Jana Šoupalová, Duha](#)

Co je u nás nového...

Víkend na hradě, v pivovaru i ekocentru trochu jinak

Jak na to? S Tamjdemem můžete trávit víkendy trochu jinak v zajímavých českých neziskových organizacích, poznat nové lidi, Čechy i cizince, i sami sebe. **Tamjdem** je víkendový dobrovolnický projekt, expedice do neznáma, průzkum neziskové organizace a její práce, pomoc a změna vlastníma rukama.

Zveme vás na několik trochu jiných víkendovek, které se budou konat v příštích několika měsících. Vydat se můžete do ZOO pomoci se stavbou silnice, možná vás ale zlákaají stavební práce na hradě...

Prozkoumat můžete i bývalý a budoucí pivovar a vysázet zde pár desítek stromů. Nakonec v ekocentru ve mlýně v Moravském krasu ale taky potřebují pomoc a navíc jsou všude okolo jeskyně a ekostezky. V květnu se dozvíte, jak funguje hiporehabilitace a jaké je být kastelánem na jedné z Valdštejnových památek.

Podívejte se tam, kam vás boty táhnou. Zkuste zažít víkend trochu jinak, občas jako natěrač, jindy jako dřevorubec nebo zahradník v biozahradě.

O plánovaných víkendovkách, ale i o organizacích kam jezdíme a o 70 projektech, které máme za sebou, se můžete dočíst zde: <http://www.trochujinak.cz/tamjdem/terminy-aneb-kdy-tamjdem/>

Projekt Tamjdem je realizován Duhou - sdružením dětí a mládeže v rámci dobrovolnického programu Trochu jinak, který dále nabízí workcamps a Evropskou dobrovolnou službu.

□ **Markéta Votavová, koordinátorka projektu Tamjdem**

Cesta do vesmíru v okolí Kravař a středověká dvouhodinová v Krnově

Koncem března, přesněji od 23. do 25., se pětadvacet dobrodruhů, účastníků projektu Move It!, podpořeného Evropskou unií, vydalo na skrytou vesmírnou základnu do Bolatic u Kravař. Takový kosmonaut toho musí umět spoustu, co je ale nejdůležitější - spolupracovat s ostatními. Akci připravili organizátoři z Duhu Velké Medvědice, mladých přátel přírody z Olomouce.

Cestu moderním regiojetem si všichni užili, a pak už jsme se dokodrcali i těmi dalšími couráky až na místo. Po nějakém tom papírování a úředničíně, zahrnující hromadu podepisování, jsme se pustili rovnou do výcviku. [Více...](#)

Podkroví krnovské Městské knihovny se ve čtvrtek 29. března vpozdvečer zaplnilo zájemci o podrobnosti o místním klubu přátel přírody Společenství Severských pánů. Bylo pro ně připraveno komentované pásmo fotografií z historie i současnosti Společenství a spousta rekvizit, které k jeho činnosti neodbytně patří. Středověký život a kulturu provozuje Společenství v praxi.

Poutavým programem provázel šéf klubu Zdeněk Chroboczek. Kromě místních návštěvníků a kolegů z druhého krnovského klubu přátel přírody Orsej přijeli i polská partnerská skupina Sorontar, zástupci olomouckého KPP Malá liška a vedení Přátel přírody ČR. Fotky [zde](#)

Co se děje jinde...

Uklid'me svět! - Clean up the World

Clean Up the World (Uklid'me svět!) je mezinárodní kampaň, v jejímž rámci organizují skupiny dobrovolníků na celém světě úklid svého okolí, parků, cest, břehů řek a potoků, chráněných území, likvidaci černých skládek,...

Smyslem akce však není pouze uklízet, ale přimět lidi k zájmu o stav životního prostředí, ve společné věci zaangažovat různé zájmové skupiny lidí, školy, firmy, státní správu i jednotlivce a přimět je k aktivnímu postoji.

V roce 2012 proběhne již 20. rokem. Každoročně se do akce zapojí asi 35 miliónů dobrovolníků z více jak 100 zemí.

Jak se zapojit v České republice?

ČSOP je koordinátorem kampaně pro Českou republiku. Dříve byla akce v České republice vázána ke konkrétnímu termínu, nyní probíhá průběžně, obvykle však na jaře (v období března - duben) a na podzim (nejčastěji 3. víkend v září).

Do kampaně se můžete zapojit prostřednictvím ČSOP, který současně poskytuje i materiální a metodickou podporu.

Bohužel nás v letošním roce nepodpořilo Ministerstvo životního prostředí, snažíme se proto získat finanční prostředky jinde, abychom Vám mohli poskytnout materiální podporu.

Série exkurzí za dobrými příklady komunální energetiky

Klimatická koalice a Ekologický institut Veronica si Vás dovolují pozvat na sérii exkurzí za dobrými příklady komunální energetiky s využitím obnovitelných zdrojů energie a důsledných opatření na úspory energie ve veřejných i obytných budovách.

Nabízíme účast na těchto exkurzích:

Brno - Nový Lískovec a Hostětín, 25.4.2012

Heidenau a Pirna (Sasko), 15.5. 2012

Brno - Nový Lískovec a Kněžice, 29.5.2012

Podrobný program exkurzí, stejně jako pokyny pro přihlášení jsou v příložené pozvánce.

Exkurze jsou určené zájemcům především z řad starostů, ale i dalších zástupců místních samospráv nebo odborů úřadů s dotčenou tematikou. Všechny exkurze jsou celodenní. Náklady na organizaci a pořádání exkurze jsou hra-

zeny z grantu, který laskavě poskytlo Velvyslanectví Spojených států v Praze. Účastníci exkurze platí pouze účastnický příspěvek 200 Kč. Doprava bude zajištěna společným autobusem. V případě zahraniční exkurze bude přítomen tlumočnick.

Pokud máte o nabízené exkurze zájem, přihlaste se, prosím, emailem na barbora.hanzlova@ecn.cz. Do emailu uveďte Vaše jméno, instituci, kterou zastupujete, a o kterou exkurzi máte zájem. Pokud Vás zaujalo více destinací, můžete se přihlásit i na dvě exkurze zároveň. V případě velkého počtu zájemců bude dána přednost dříve přihlášeným. Po přihlášení se dozvíte číslo účtu pro úhradu poplatku i podrobnější informace k organizaci a programu.

Na uvedeném emailu také ráda zodpovím Vaše případné otázky.

□ **Barbora Hanzlová, Centrum pro dopravu a energetiku, Praha**

Mohlo by vás zajímat...

Osamělé housenky víc zvrací

Housenky bělásků se brání pro nás nechutným způsobem: nepříteli jednoduše pozvrací. Nedělají to však bez rozmyslu.

Motýlí housenky mají měkké a neohrabané tělo, které láká množství predátorů. U housenek se proto vyvinuly různé způsoby obrany: jed, dráždivé chloupky, mimikry. Zvláštní obranu mají obyčejní běláskové zelní (*Pieris brassicae*). Napadená housenka běláška na nepříteli vyvrhne nevábný obsah žaludku tvořený nestrávenou potravou a žaludečními

šťávami. Pozvracení nepřítele může být efektivní, ale z energetického hlediska je ztrátové. Housenka přijde o potravu, což může zpomalit její růst a snížit šanci na přežití. Samičky motýlů, které vyrostly z „podvyživených“ housenek, také mohou klást menší množství vajíček.

Výzkum britských biologů naznačuje, že housenky těmto nevýhodám čelí životem ve skupině. Jak ochotně a v jakém rozsahu bude housenka zvracet na nepřítele, totiž záleží na velikosti její sociální skupiny. Čím je skupina větší, tím méně housenek se odhodlá k tomuto způsobu obrany. Důvody jsou zřejmě dvojího druhu. Housenky mezi sebou

soupeří o potravu, takže čím víc housenek je kolem, tím důležitější je nezvracet. Ve velkých skupinách je také velká šance, že predátor napadne víc než jednu housenku. Každý napadený jedinec přitom může zvracet a nepřítele odehnat. Pro housenku je tak výhodnější riskovat a vyčkávat, až „špinavou práci“ udělá její sousedka.

□ Zdroj: rozhlas.cz/leonardo

Jak nakrmit rostoucí populaci? Miliarda lidí trpí hladu, ještě víc jich má nadváhu

S rostoucím počtem lidí na Zemi roste i naléhavost otázky, jak je bude vlastně možné nakrmit. Podle odhadu OSN přibudou do roku 2050 asi 2 miliardy obyvatel, přitom už teď přibližně každý sedmý nemá dost potravy. Politici a odborníci proto hledají cesty, jak jídlo pro všechny zajistit - a zároveň nezničit životní prostředí.

Omezení podvýživy byl přitom jeden z úkolů, k nimž se naprostá většina zemí světa zavázala už v roce 2000 v tzv. **Rozvojových cílech tisíciletí**. Podle jednoho z nich měl být snížen na polovinu počet lidí, kteří trpí hladu. Tento cíl se možná podaří snížit například ve východní Asii, jsou však regiony, kde se to určitě nepodaří - třeba v subsaharské Africe. Ani celkový počet podvyživených lidí v posledních letech neklesá a nakonec jich pravděpodobně bude v roce 2015 dokonce víc než v roce 2000.

"V roce 2000 na světě trpělo hladu asi 700 milionů lidí," řekl nedávno serveru **Euractiv** Joachim Lammel z výzkumného centra firmy Yara, která se zabývá výrobou průmyslových hnojiv. Podle **čísel** Organizace OSN pro výživu (FAO) jich však v roce 2010 bylo už 925 milionů. "Vývoj se tak vlastně ubírá opačným směrem, než bylo záměrem Rozvojových cílů tisíciletí," zdůrazňuje Joachim Lammel.

Podle něho je znepokojující, že růst celosvětových výnosů z úrody, přesněji meziroční nárůst výnosů z úrody, je nižší, než je růst celosvětové populace. "V ideálním světě by růst zemědělské produktivity stoupal společně s růstem poptávky, ale to se neděje," říká Joachim Lammel. Zvyšující se nedostatek potravin pak dokládá čísla.

"Dnes se pšenice obchoduje za víc než 200 euro za tunu, zatímco od 90. let až do roku 2007 byly průměrné ceny kolem 110, 120 euro." Podle Lammela se dostáváme do období potravní nejistoty.

To samé ostatně potvrdila FAO ve své zprávě o stavu světa v roce 2011. Kolísání (volatility) cen potravin, k němuž dochází od růstu jejich ceny v roce 2007, podle ní bude pravděpodobně pokračovat i v dalších letech, možná se i zvyšovat. To bude mít podle FAO dopad zejména na chudé farmáře a chudé, zejména africké země, které jsou závislé na dovozu potravin.

Otázka zajištění dostatku potravy, v mezinárodních jednáních obecně nazývaná potravinová bezpečnost (food security), se tak stává jedním z hlavních témat diskusí o udržitelném rozvoji. Pozornost se jí věnuje jak na úrovni OSN, kde bude jedním z témat na obřím červnovém **summitu v Riu de Janeiru**, tak na úrovni Evropské unie, kde se právě vytváří nová podoba tzv. Společná zemědělské politiky. Ta by měla určit, jakými pravidly se evropské zemědělské hospodaření bude řídit v letech 2014-2020.

Joachim Lammel z firmy Yara je přesvědčen, že by se na světě neměly rozšiřovat plochy, na nichž je zemědělství provozováno. A to jak kvůli ochraně proti klimatickým změnám,

tak pro zachování přírodní rozmanitosti. Cestu proto vidí spíše v šíření technologií do zatím zemědělsky málo rozvinutých oblastí, které by pomohly zemědělcům zvýšit výnosy. (Firma Yara, jejíž je Joachim Lammel zaměstnanec, vydělává na prodeji průmyslových hnojiv - pozn. aut.)

Rozšiřovat území věnované zemědělství se nechystá ani Evropská komise. Ta do návrhu reformy Společné zemědělské politiky zapracovala i bod, podle něhož by od roku 2014 farmáři, kteří by dostávali evropské dotace, měli nechat 7 % své půdy stranou na ochranné účely. Zástupci zemědělců ale protestují s tím, že nechávat stranou kultivovanou zemi v době, kdy se zvyšuje poptávka po potravinách, je nesmysl. "Pokud bychom měli zachovat potravinovou bezpečnost v Evropě anebo ve světě obecně, tak bychom museli o stejné procento zvýšit výnosy," cituje Euractiv Pekku Pesonena s agrární organizace Copa-Cogeca. "To ale není v krátké době možné, a to zvláště v době, kdy zvyšování produktivity v zemědělství není nakloněno ani politické klima v Evropě."

Mechanizace, živiny, pesticidy a zavlažovací technologie v minulých desetiletích dokázaly zajistit potravu pro poválečný růst obyvatel. Měly ale taky dost významné dopady na životní prostředí. Mnohé organizace proto doporučují soustředit se víc na udržitelné, organické, nebo ekologické zemědělství. To má ale zřetelně nižší výnosy než zemědělství konvenční, takže pokud by ho mělo nahradit, potřebovalo by zabrat větší množství půdy. Mnozí rovněž zdůrazňují, že potravin je na světě k dispozici dost, jenom se ne vždy dostanou k těm potřebným. Podle některých odhadů ostatně končí v koši až polovina vypěstovaných potravin.

Máme zelenou...

Mezinárodní mladí přátelé přírody (International Young Naturefriends) by vás rádi seznámili s tím, co je u nich zrovna nového. Přidejte se k dobrovolnickému programu, zapojte se do Kampaně za změnu a přečtěte si, jak dopadlo plánovací setkání mládeže Stream for Change. Více se o mezinárodních aktivitách mladých Přátel přírody dozvíte i z webu www.iynf.org.

Výzva pro dobrovolníky: "Visibility: Make the invisible visible!"

Have you spent part of your time volunteering? Do you think that volunteer work isn't visible enough? Would you like to share your story and encourage others? Then take part in our project by sending us a picture of you doing volunteer work or any other picture related to volunteering that would be meaningful to you. The pictures will be collected and used for a travelling photo exhibition. To your pictures we will also attach a small description of your work and the answers to some questions related to volunteering. To find out more about the project, please write to Adela at adela@iynf.org or Asia at joanna@iynf.org asking for more details!

Nabídka: Kurz "Kampaně za změnu"

Mezinárodní mladí přátelé přírody (IYNF) vyhlásili rok 2012 za Rok udržitelnosti. Proto spolu s mateřskou organizací Mezinárodních přátel přírody pořádají šestidenní workshop o environmentálních kampaních - 13. -18. listopadu 2012 v Rakousku, místo je v jednání.

Na kurzu si účastníci vyzkouší sestavit efektivní kampaň a dozvědí se, jak upozornit veřejnost na důležitá témata týkající se ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje. Kurz je určen pro účastníky starší 18 let, kteří se chtějí něco naučit nebo se podělit o své zkušenosti, zajímá je neformální a zážitkové vzdělávání v oblasti životního prostředí a jsou schopni se dorozumět anglicky.

Pokud má vaše organizace zájem být partnerem tohoto projektu organizovaného v rámci programu EU Mládež v akci, napište si o více informací Ewě do kanceláře IYNF na ewa@iynf.org.

Stream for change: startuje nadnárodní iniciativa mládeže

V Praze proběhlo ve dnech 17. a 18. března Plánovací setkání nadnárodní iniciativy mládeže „Stream for Change“ (Proud pro změnu) podporovaná Mezinárodními mladými přáteli přírody (IYNF). Mladí lidé z Česka, Německa, Řecka, Rakouska a Kanárských ostrovů diskutovali a plánovali různé pouliční akce, které v příštích měsících proběhnou ve zmíněných zemích. Cílem iniciativy je zvýšit povědomí veřejnosti o tématech jako nediskriminace, odbourávání předsudků, rovnost mužů a žen, nezaměstnanost mládeže či ochrana životního prostředí. Tato témata se budou zapojené skupiny snažit přibližovat kreativní a poutavou formou. Setkání bylo opravdu plodné, jak je znát i z fotografií. Organizátoři naplánovaných aktivit je budou zaznamenávat na video a prezentovat na Internetu.

Přátelé přírody ČR / Naturefriends Czechia

A: Senovážné nám. 24, CZ 116 47 Praha 1 T: +420 602 431 149 E: info@pratele-prirody.cz

W: www.pratele-prirody.cz

Praha - Kladno - Olomouc - Liberec - Jablonec nad Nisou - Krnov - Nové Město na Moravě

Nejen tedy například změnit způsob dotování zemědělského hospodaření tak, aby nebyly podporovány činnosti poškozující přírodu nebo podporující plýtvání cennými přírodními zdroji (jak je například voda), nebo přenášet technologie a inovace do chudších zemí. Ale taky změnit, zefektivnit celé řetězce, kterými se potraviny k zákazníkům dostávají (tedy například snížit odpad a zlepšit péči o úrodu), propagovat šetrnější životní styl a rovněž připravit programy pro oblasti, které mohou být nedostatkem potravy zasaženy nejcitelněji.

□ Zdroj: Ekolist.cz